

Résztevő megfigyelés: a terepmunka 3 fő erénye - Bogdan és Tylor (1984) nyomán

- mindenki érezze jól magát!
- legyen terepstratégiánk és taktikánk, hogy elérjük, hogy legyen adatunk!
- legyen a terepmunkanaplónk hasznosítható!

Beilleszkedés

- a körülmények és személyek megismerése a lényeg, **nem** az adatgyűjtés
- nyerjük el a bizalmat
- igyekezzük jól érezni magunkat

Saját szerepünk

- világos választ kell adni arról, hogy honnan jöttünk, és mit akarunk
- pártatlanság
- függetlenség: igyekezzünk többfelé kötődni, „híd” szerepet vállalni

Rapport

- viselkedjünk úgy, mint ők, tanuljuk el az ő rutinjaikat
- beszélgessünk „csak úgy” (gyerekek, kocsik, nők, pasik)
- érdekeljen, ami van
- segítsünk (fordítás, gyerekvigyázás, cipekedés, hivatalos irat írás, stb.)
- nyíltságért nyíltságot
- ne legyünk versenytársak

Kulcsinformátor

- bár igyekszünk mindenkivel jóba lenni, minden bizonnyal egy vagy két személy lesz az összekötőnk a helyi társadalomhoz – ő a **kulcsinformátor**;
- tisztázni kell az ő társadalmi helyzetét, nézőpontját;

„Nehéz helyzetek”

- amikor az antropológus különbözik a tereptől (szín, nem, kor stb. szerint)
- amikor a többi szereplő viselkedése a mi normánkat sérti
- amikor kiderül, hogy a viselkedésünk normasértő volt
- amikor a többi résztvevő veszekszik, és legszívesebben felszívódnánk

Taktikák

- tettessük magunkat tudatlannak vagy naivnak
- legyünk megfelelő időben a megfelelő helyen
- mindig tisztázzuk, hogy mit kutatunk, és mindig tudjunk válaszolni arra, hogy „ezt most miért kérdeztük”
- a pontos, de bonyolult kérdések helyett fogalmazzunk érthetően
- nem csak azt kell tudni, mit akarunk kérdezni, hanem azt is, mit nem
- más kultúrájú emberek másra érzékenyek

Nyelv

- a saját világukban megfigyelt emberek fogalmainak jelentéshálója akkor sem feltétlenül azonos a kutatóéval, ha pl. egy településről származnak!

Terepmunka napló

- ami nincs leírva, az nincs;
- 1/3 – 2/3: szöveg és utólagos jegyzet aránya;
- terepmunka naplót minden nap kell írni, inkább végezzünk kevesebb terepmunkát, de hagyjunk időt az írásra;
- segít, ha valakinek írunk [Terepmunkanapló szerelmeimnek☺];
- e-mail napló;
- segít, ha valaki (pl. helyben) elolvassa;
- írjuk le a hétköznapi dolgokat is (az embereknek többnyire nem marad emlékü a hétköznapiokról);
- széles fókuszról cseréljük kis objektívre;
- idézzünk minél többet szó szerint;
- találjuk meg a **kulcsszavakat** a szövegben, ahogy elhangzott; ne cseréljük ki saját szavainkra!
- minden beszélgetésünk lejegyzésénél emlékezzünk vissza, és írjuk le, hogy hogyan kezdődött, és hogyan ért véget;
- a helyszíneket, pl. a teret, szobabelsőt, vázoljuk fel (rajzolva), és ha fontos, a mozgásokat is (pl. ki hova ment)
- hagyjunk helyet az utólagos megjegyzéseinknek – több részlet csak napok, hetek múlva jut eszünkbe;
- jegyzetelés, felvételkészítés: ne zavarja a megkérdezetteket;
- használjunk álneveket, és az álnevek megfeleléseit rögzítsük pótlapon;
- naplónkat gyakran mentsük le új néven vagy fénymásoljuk - az eredetiek el szoktak veszni;
- kommentárokat margóra, vagy – hosszabban – jól megkülönböztethetően írjunk (pl zárójelbe, vagy az egész egy bekezdéssel beljebb, más betűtípussal);
- minél részletesebben írjuk le a környezetet;
- ha tehetjük, inkább kérjünk fényképet, mint hogy pl. leírjuk a külsejét; a jellemrajzokkal bánjunk óvatosan;
- ismerjük fel, és a naplóban ismerjük be saját szerepünket;
- figyeljünk magunkra és a terepre gyakorolt hatásunkra;
- készítsük és bővítsük az értetlen jelenségek jegyzékét;

Egy tanulmány lehetőségeinek határai

- a kevesebb több: egy tanulmány nem a teljes tudásunkat, hanem egy kérdéshez kapcsolódó tudásunkat rögzíti;
- tereptapasztalataink java része soha nem kerül majd megfogalmazásra, kiadásra;

Visszavonulás a terepről

- úgy menjünk el, hogy vissza tudjunk menni
- ne ígérjünk olyat, amit nem tudunk megtartani
- ne hitessük el, hogy életre szóló barátságot kötünk, ha a terepmunkát néhány évre tervezzük

Irodalom

- **Letenyei** László (2005): Résztvevő megfigyelés. In: Letenyei László: *Településkutatás*. Budapest, Ráció Kiadó.
- **Vörös** Miklós és **Frida** Balázs (2005): Az antropológiai résztvevő megfigyelés története. In: Letenyei László (szerk.): *Településkutatás szöveggyűjtemény*. Budapest, Ráció Kiadó.
- **Malinowski**, Bronislaw (2005): A nyugati csendes-óceáni térség argonautái. Részlet. In: Letenyei László (szerk.): *Településkutatás szöveggyűjtemény*. Budapest, Ráció Kiadó.

Ajánlott irodalom

- **Taylor**, Steven J. és Robert **Bogdan** (1984): Participant Observation in the Field. In: Taylor, Steven J. and Robert Bogdan: *Introduction to Qualitative Research Methods: The Search for Meaning*. New York: John Wiley and Sons
- Spanyolul (1986): La observación participante en el campo. In: J. R. Llobera (ed.): *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona: Anagrama (97-152.)